

ΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΤΗΣ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

ΟΥ φαίνεται ὅτι δὲν λέγω ὑπερβολὴν, ἰσχυρίζομενος ὅτι τὸ καλλίτερον τὸ ὁποῖον ἔχει νὰ ἴδῃ ὁ ἐπισκεπτόμενος τὴν Ρουμανίαν εἶναι οἱ Βασιλεῖς τῆς. Ὁ Κάρολος καὶ ἡ Ελισάβετ, ἢ μᾶλλον ὁ Κάρολος καὶ ἡ Κάμεν Σύλβα εἶναι τὸ ἕμισυ τῆς συγχρόνου ρουμανικῆς ἱστορίας, ἥτις δὲν εἶναι ἐντελῶς ἄδοξος. Δὲν θέλω νὰ εἶπω ὅ,τι λέγουν ἄλλοι, ὅτι οὗτοι εἶναι τὸ ὅλον. Εἰς τὴν Ρουμανίαν δὲν ἔλειψαν οἱ πατριῶται, δὲν ἔλειψαν οἱ φιλοπρόδοι, δὲν ἔλειψαν οἱ ἄνδρες τῆς πραγματικῆς ἀξίας· ἀλλὰ οἱ μεγάλοι ἐργάται τῆς προόδου οἱ συγκεντρώσαντες ὅλας τὰς ἐπὶ μέρους θελήσεις,

ὄλην τὴν δύναμιν τῆς χώρας καὶ ὠθήσαντες τὰ πάντα ἐμπρὸς εἶναι αὐτοί, οἱ Βασιλεῖς. Διότι εἶναι πλάνη νὰ πιστεύῃ τις ὅτι ἡ Ρουμανία χάρις εἰς τὸν Χρυσεντζόλλερν ἡγεμόνα τῆς ἀπέκτησε μόνον ἓνα καλὸν στρατόν· ὁ καλὸς στρατὸς εἶναι τὸ τελευταῖον κεφάλαιον μιᾶς καλῆς τοῦ κράτους ὀργανώσεως, τὸ ἐπιστέγασμα τῆς καλῆς τοῦ ἔθνους διαπαιδαγωγήσεως. Καὶ ὅλα αὐτά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι εὐρισκόμεθα κάπως μακράν, ἔγιναν ὀπωσδήποτε ἐκεῖ. Αἱ, εἰς ὅλα αὐτὰ τὴν ὠθησιν, ἐπαναλαμβάνω, τὴν ἔδωκεν ὁ Κάρολος καὶ ἡ Βασιλίτσα. Βαθεῖαν ἐντύπωσιν μοῦ ἔκαμεν ἡ ἐμπνευσμένη αὐτῆς γυνὴ μὲ τὴν φλόγα τῆς τὴν ποιητικὴν, μὲ τὰς φράσεις τῆς ἐκείνας τὰς λαξευτάς, μὲ τὸν λόγον τῆς τὸν ἀσυνήθη διὰ τοῦ ὁποῖου γινώσκει νὰ συναρπάξῃ ὄλην τὴν ἀκαδημαϊκὴν νεότητα τῆς θετῆς αὐτῆς πατρίδος εἰς τὰς πτέρυγας τῆς προόδου καὶ μὲ μιαν κραυγὴν νὰ μεθύσκη, νὰ φανατίζῃ, νὰ ὑψῶνῃ τὸ ἄνθος ἐνός λαοῦ, μὲ μιαν κραυγὴν τῆς καρδίας τῆς, ὅπως εἰς τὸ Ἰάσι, πρὸ ἐτῶν εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ Πανεπιστημίου, ὅπου κατέληγε τὸν λόγον τῆς

με ἐν θαυμάσιον «ζήτησαν καὶ οἱ διδάσκοντες! ζήτησαν καὶ οἱ διδασκόμενοι!» Ὁλόκληρον πρόγραμμα εἰς δύο λέξεις. Ὁ Κάρολος πάλιν ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους, πρόεδρος τῆς Ρουμανικῆς Ἀκαδημίας, διότι ἀπὸ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τόπου των ἐνοοῦν ν' ἀρχίζου ὅλα, θέλει νὰ ἴηαι πράγματι τοιοῦτος, πράγματι ἀρχηγὸς τοῦ ζωντανοῦ ἐκεῖ ιδρύματος τούτου. Ἄ, οὗτος εἶναι ἐν πᾶσι στρατιώτης. Οὐδέποτε λείπει τῶν συνεδριῶν τῆς Ἀκαδημίας. Ὅστις δὲ δὲν τὸν ἤκουσεν ἀνακοινῶντα καὶ ἀναλῶντα παλαιὸν τι ἐξαίφνης χειρόγραφον, ἀγνοεῖ ὅτι ὑπὸ τὴν στολὴν αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τὸ κάπως ἀκαμπτὸν ἐκεῖνο ὕφος κρύπτεται εἰς ἀξιόλογος ἐργάτης τῶν γραμμάτων, ἐνθουσιῶν διὰ τὸ ὠραῖον ὅσον καὶ διὰ τὴν ἐπιστήμην. Ἄλλ' ἢ Κάμεν εἰς τὰ τοιαῦτα ζητήματα κρατεῖ τὰ σκήπτρα καὶ ἐὰν ἴσως ἡ φιλολογικὴ ζωὴ ἔχει σήμερον περισσοτέραν ἰκμάδα, — μὴ ἐντραπῶμεν νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν, — εἰς Βουκουρέστι ἢ εἰς Ἀθήνας, περισσότερον σύστημα, περισσοτέραν σοβαρότητα, τοῦτο τὸ ὀφείλει κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν θαυμασίαν αὐτὴν γυναῖκα ἢ ὅποια ἡσθάνθη καὶ ἐδίδαξεν: «Δὲν ὑπάρχει ἢ μία μόνη χαρὰ: Τὸ ὠραῖον καὶ μία μόνη παρηγορία: Ἡ ἐργασία». Ἡ ὅποια κηρύττει: «μὴ ζῆτει τὴν παρηγορίαν ἢ ἀπὸ ἀθάνατα πράγματα, ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ ἀπὸ τὰς ιδέας». Τὶ δὲ καὶ ἡ κοινωνία δὲν κερδίζει ὅταν τοιαύτη τις ἡγέτις τῆς πνευματικῆς κινήσεως μιᾶς χώρας γνωρίζει εἰς χιλίους τόνους νὰ βροντοφωνῇ: «Μία μόνη ὑπάρχει ἀληθῆς εὐτυχία: Τὸ καθήκον!» Διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ παραξενεύωνται οἱ πρὸ τριάκοντα καὶ τεσσαράκοντα ἐτῶν ἐπισκεφθέντες τὴν Ρουμανίαν, ὅτι οἱ Τσαράνοι δὲν ἀναγνωρίζονται πλέον. Οἱ Τσαράνοι! Τσαράνοι στρατιῶται καὶ Τσαράνοι λόγιοι! Ἰδοὺ τὸ ἔργον τῶν θαυμαστῶν αὐτῶν ἡγεμόνων. Τὸ ἔργον ὁμολογουμένως ὑπῆρξε κολοσσιαῖον. Οἱ Ρουμάνοι ἐνοσεῖται ὅτι ἔχουσι καὶ αὐτοὶ περισσὴν φιλαυτίαν ὅπως καὶ ἡμεῖς καὶ δὲν θέλουσι νὰ τὸ ἀναγνωρίσουν. Ὀλίγαι ἐξαιρέσεις. Ὅταν ἐπλησίαζά τινα αὐτῶν καὶ τῶ ὠμίλουν περὶ τοῦ στρατοῦ των, ἀμέσως ἤθελε μοῦ παρουσιάσει ὡς κύριον αὐτοῦ ὀργανωτὴν τὸν στρατηγὸν Φλωρέσκου, καὶ δὲν ἤξεύρω τίνα ἄλλον ἀκόμη ὅταν δὲ περὶ πνευματικῆς ἀναπτύξεως χιλίους ἄλλους ἔσκου. Καὶ χωρὶς ν' ἀρνηθῶ οὔτε τὴν ἀξίαν τοῦ Ἐμινέσκου, τοῦ Ἐλιάδ Ῥαδουλέσκου, τοῦ Ἀλεξάνδρη καὶ λοιπῶν, οὔτε τὰς ὑπηρεσίας τοῦ Τρανσυλθανοῦ Λαζάρου καὶ τοῦ κολλεγίου τοῦ Ἁγίου Σάββα, θὰ ἠδυνάμην νὰ παρατηρήσω μὲ ὄλον τὸ σέβας, ὅτι ὅλοι οἱ ἀξιόλογοι ἄλλως οὔτοι ἔσκου ὀλίγα σχετικῶς κατώρθωσαν πρὸ τοῦ Καρόλου καὶ τῆς Ἐλισάβετ τοῦ Wied, ὡς λέγεται μὲ τὸ οἰκογενειακὸν τῆς ἡ Βασίλισσα καὶ ὡς, προσοῦ νυμφρευθῆ τὸν Κάρολον Χοχεντζόλλερν-Σιγμαρίγγεν, ἦτο γνωστὴ εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον τῆς Γερμανίας. Ἐξετιμῶντο ἤδη ἔκτοτε τὰ διηγήματά τῆς καὶ τὰ ποιητικὰ τῆς δοκίμια καὶ θαυμάζετο ἡ βεμβώδης περιγῆπισσα ἢ ζωογονοῦσα διὰ τῆς γραφίδος τῆς τὰ δάση τῆς ἐλάτης τὰ ἐξαπλούμενα περὶ τὸν πατρικὸν πύργον. Ἡ ἰδιοφυῖα ὅμως αὐτῆς εἶναι βέβαιον ὅτι ἀνεπτύχθη κυρίως ἀφ' ἧς διήλθε τὰ ρουμανικὰ ὄρια. Τὸ στέμμα τὴν περιέβαλε μὲ τὰς ἀκάνθας του, ἀλλὰ τῆς ἐκέντησε καὶ τὸ μέγα τῆς τέχνης αἶσθημα. Ἀφ' ἧς ἐπάτησε τὸ ἔδαφος τῆς νέας πατρίδος τῆς ἀφι-

ερώθη όλόκληρος εἰς τὸν λαὸν τῆς. Κατέγινε νὰ ἐννοήσῃ βαθέως τὸν ἐθνικὸν βίον καὶ νὰ γίνῃ καὶ αὕτη νοητὴ, καὶ τὸ ἔργον δὲν ἦτον εὐκόλον. Οἱ Ρουμάνοι δὲν θέλουν νὰ λησμονήσουν ἀκόμη τὴν Δόμναν Ἑλένα Κούζα, τὴν τε-

✽ Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΤΗΣ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ ΕΝ ΤΩ ΓΡΑΦΕΙΩ ΤΗΣ ✽

λευταίαν ἰθαγενῆ ἡγεμονίδα. Οἱ ὑπεράγαν ἐθνικοὶ ἔβλεπον μετὰ βαθείας λύπης ριζομένην ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ξένην δυναστείαν. Ἐρωτήσατε τώρα ἀκόμη οἰονδήποτε Ρουμάνον θέλετε, διατὶ νὰ καταφύγουν εἰς δυναστείαν ξενι-

κὴν ἐνῶ ἡδύναντο νὰ ἔχουν ἐντοπία, θὰ σᾶς ἀπαντήσῃ: Μόνον διὰ ν' ἀποφύγωμεν ἐμφυλίους σπαραγμούς, τὴν ἀλληλομαχίαν τῶν μεγιστάνων τῆς χώρας, τῶν βογιάρων, ἧτις θὰ ἐξέσχίζε τὸν τόπον. Παρὰ πάντα ταῦτα ὁ Κούζας, ἀφοῦ ἤνωσε τὴν Μολδαυίαν καὶ τὴν Βλαχίαν ἡδυνήθη νὰ βασιλεύσῃ εἰρηνικῶς ἐπὶ ἐξ ὀλόκληρα ἔτη, μὲ ὅλα τὰ ἐλαττώματά του. Ἄλλ' ὅς εἶναι ὁ Κούζας καὶ καλλίτερος ἂν ἦτο οὐδέποτε θὰ ἡδύνατο νὰ κάμῃ ὅ,τι κατώρθωσεν ὁ Κάρολος. Δὲν εἶχεν οὔτε τὴν θέλησιν, οὔτε τὴν δύναμιν. Δὲν εἶχεν οὔτε τὰς γνώσεις του. Ἀλήθεια, διὰ νὰ κάμῃ κἀνεὶς κἀτι τι πρέπει νὰ ἤξεύρῃ ἀπὸ ποῦ θ' ἀρχίσῃ, πρέπει νὰ γινώσκῃ. Τὰ εἰς τρεῖς τόμους ἀπομνημονεύματα τοῦ Καρόλου, ποῖον σχολεῖον διὰ τοὺς λαοὺς καὶ τοὺς ἡγεμόνας! Ἴδου λαμπρὸν ἱστορικὸν μνημεῖον, ἀφηγοούμενον τοὺς ἀγῶνας δι' ὧν ἐξ ἐνός χάους κατωρθώθη νὰ σχηματισθῇ ἐν ἄξιον λόγου κράτος. Περιλαμβάνει μακροτάτην ἀληθῶς σιρᾶν περιέργων καὶ διδακτικῶν γεγονότων, ἀπὸ τῆς στιγμῆς καθ' ἣν εἰς ἄγνωστος σχεδὸν ἡγεμονίδης ἀπεβιδάζετο μετὰ τοῦ Βρατιάνου εἰς Τούρνου-Σεβερὶν μὲ τὰς βαλίτσας του καὶ μὲ σπανίαν πεποίθησιν εἰς τὸν ἀστέρα του ἐπορευέτο νὰ κατακτήσῃ μόνος σχεδὸν ἓνα θρόνον, μέχρι τοῦ τέλους τοῦ πολέμου τοῦ 1878, μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ὑπογραφῆς τῆς εἰρήνης. Τὰ ωραιότερα μέρη τῆς συγγραφῆς, τῶν θαυμασίων αὐτῶν σημειώσεων, γραμμένων μὲ τὸ ἀρβενωπὸν ὕφος τοῦ στρατιώτου καὶ μὲ τὸ μεμετροημένον ὕφος τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ καὶ διοικητικοῦ ἀνδρός, εἶναι βεβαίως τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν στρατείαν τῶν Ρουμάνων εἰς Βουλγαρίαν. Στρατὸς καὶ ἀρχηγὸς εἶδον τὰς ἐξετάσεις των μετὰ δέκα ἐτῶν προπαρασκευῆν καὶ μελέτην. Καὶ οὐδεὶς θ' ἄρνηθῇ ὅτι τὰς ἔδωκαν καλὰ. Ὁ Κάρολος εὐθὺς μετὰ τὴν πρώτην ἐπιθεώρησιν τοῦ ρουμανικοῦ στρατοῦ εἰς Κοτροτσένι, τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἡγεμονείας του, σημειῖ μετὰ τινος ἀγανακτήσεως εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του: «Δὲν μοῦ ἤρσαν· δὲν εἶναι στρατὸς αὐτός». Προσέθετεν ὅμως μετὰ πεποιθήσεως, «ἀλλὰ θὰ γίνῃ!» Καὶ ἐτήρησε τὸν λόγον του. Τὸν τηρεῖ ἀκόμη· διότι δὲν παύει ἐργαζόμενος. Τὸν ἐνθυμοῦμαι εἰς τὸ Τσιμισιτζῶ, ἓνα μέγαν κήπον εἰς τὸ κέντρον τοῦ Βουκουρεστίου, περιλαμβάνοντα καὶ τὴν λίμνην τῶν παγοδρομιῶν, ὅπου ὁ πρῶτος παγοδρόμος ἦτο εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ὀιδικοῦ μας Κλέων Ῥαγκαβῆς. Ὁ Βασιλεὺς ἐν μεγάλῃ στολῇ πατῶν εἰς τὸ ὑγρὸν χόρτον, — ὑγρασία τῆς ὁποίας δὲν ἔχουμεν ἰδέαν, — χωρὶς νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὴν ἀκροσφαλὴ ὑγείαν του, ὠχρός, ὄχι πρώτης τάξεως παράστημα, ἀλλὰ μὲ πολὺ τὸ ἐπιβάλλον εἰς τὸ βλέμμα καὶ μὲ πολλὴν γαλήνην, μὲ πολλὴν ἀξιοπρέπειαν, ἠγνοεὶ νὰ ἐπιθεωρῇ συχνὰ πυκνὰ τοὺς φρουροὺς πρὶν μεταβῶσιν εἰς τὰς θέσεις των. Ἦτο μία ἀπὸ τὰς ωραιότερας διασκεδάσεις μου νὰ παρακολουθῶ αὐτὸ τὸ θέαμα. Εἰς τὰς δέκα ἦσαν συνηθρισμένοι ὅλοι οἱ φρουροί, ὁ δὲ Βασιλεὺς προσήρχετο ἀκολουθούμενος ἀπὸ μέγα ἐπιτελεῖον ἀξιωματικῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων διεκρίνετο ἡ αὐστηρὰ μορφή τοῦ στρατηγοῦ Λαχωβάρη, ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, καθηγητοῦ τῶν ὑψηλῶν μαθηματικῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, — εἰς Ἕλληνα αὐτὸς τὴν καταγωγὴν, — ἐπειτα ἄλλων στρατηγῶν, τοῦ Ἀριῶν, τοῦ Ἀλτζιοῦ, τοῦ Τσερνάτ. Ὁ ταγμα-

τάρχης τῆς ἐβδομάδος εἴλκυε τὴν σπάθην καὶ ὑπὸ τὸ πρόσταγμα τοῦ παρήλαυον οἱ φρουροὶ πρὸ τοῦ Βασιλέως. Τὶ βῆμα, τὶ τάξις, τὶ παράστημα. Κατόπιν ἤρχιζεν ἡ ἀναφορὰ καὶ μετέπειτα ὁ κύκλος. Ὁ Βασιλεὺς λαμβάνει τὴν ἀναφορὰν μόνος παρ' ὄλων τῶν σωματαρχῶν, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Διάδοχος δικινητὴς ἐνὸς τάγματος κυνηγῶν. Ὡραῖος νέος ὁ Διάδοχος Φερδινάνδος, εὐσταθέστατος, εἰς τύπος σχεδὸν ἐλληνικός, ρουμειώτικος. "Ἐν μόνον ἐλάττωμα τοῦ εὐρίσκου, τὰ μεγάλα αὐτιά. "Ω, τί τραβοῦν αὐτὰ τὰ αὐτιά· εἶναι τὸ προσφιλὲς θέμα τῶν Ρουμάνων γελοιογράφων. Καταντοῦν εἰς τὸ νὰ τὸν ζωγραφίζου τετράπου, μὲ δύο τεράστια ἐννοεῖται ὧτα, δεμένον εἰς φάτνην ὅπου βροκανίζει λέγουν τὰ ἑκατομύρια τῶν Ρουμάνων. Ἀηδία! Οὐδεὶς ὅμως τοὺς πειράζει. Δημοσιογραφικὴ ἐλευθερία ὑπερβαίνουσα τὴν ἐλληνικὴν. Ἴσως εἶναι καὶ ἡ καλλιτέρα μέθοδος.

"Ὅσον ὑβρίζου τόσον ἐνισχύου τὴν δυναστείαν. Καθ' ἣν ἡμέραν εἰσήρξετο εἰς τὸ Βουκουρέστι ὁ Διάδοχος φέρων νύμφην τὴν θυγατέρα τοῦ δουκὸς τοῦ Ἐδιμβούργου, μίαν ὑπερύψηλον, ἀλλὰ θελκτικὴν Ἀγγλίδα, ἡ ἔφημερις « Ἀδεβέρουλ », — Ἀλήθεια, — ὑπεδέχθη τὴν γαμήλιον πεμπὴν διὰ σμήνους διανομῶν σκορπιζόντων ὄωρεάν εἰς ὄλους χιλιάδας φύλλων περιλαμβανόντων ὑβριστικά, ἀπαίσια, ἄρθρα ἐγκλεισμένα ἐντὸς πενήμιων περιθωρίων καὶ κατόρθωσεν ἀληθῶς νὰ ἐπιχύσῃ ὄχι ὀλίγην μελαγχολίαν εἰς τὴν χαρμύσσουον τελετὴν. Ὁ Βασιλεὺς ἐπιμόνως ἀπήτησεν οὐδὲν νὰ ἐνεργηθῇ, οὐδὲ ἀπλὴ παρατήρησις νὰ γίνῃ εἰς τὸν ἐκδότην Βέλδιμαν. Πιστεύω ὅτι ὅλη αὕτη ἡ ἱστορία τοῦ προσέθηκε χιλιάδας νέων φίλων.

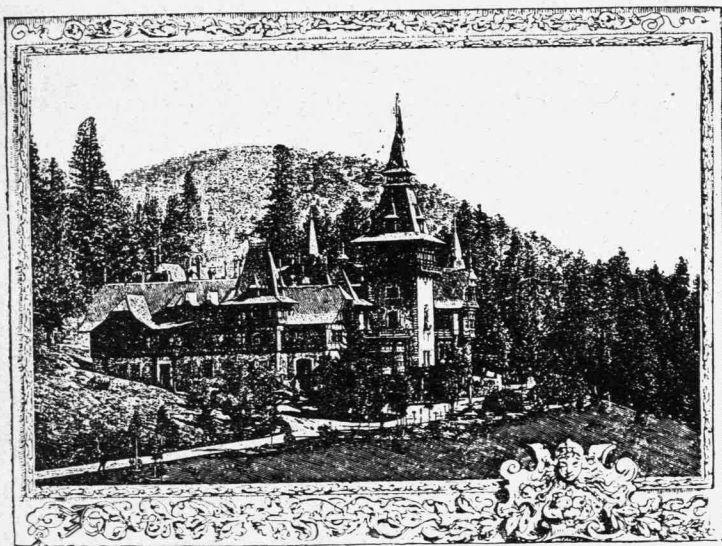
Τὸ καταφύγιον τοῦ βασιλικῆς ζεύγους, ὅταν πολὺ τοὺς πειράξῃ εἰς τὰ νεῦρα τὸ θερμῶδες καὶ ἄδικον ἐνίοτε Βουκουρέστι, εἶναι θαυμασία τις ἐξοχὴ ἐπὶ τῶν Καρπαθίων, τὸ μοναδικὸν Πέλεσι-Καστέλ Πέλεσι. Εἰς λαμπρὸς πύργος ρυθμοῦ μεσαιωνικοῦ, ἀληθὲς οἶκημα παλαιοῦ φεουδάρχου. Τὸ τοπίον εἶναι ἑκτακτον. Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ δάσους ἐν μέσῳ κολοσσιαίων δένδρων ἐν ὁμοίωμα ἡρειπωμένου φρουρίου, πρὸ τοῦ ὁποῦ δύο πυροβόλα, τρόπαια τῆς Πλεύνας, περιλαμβάνον τὴν φρουρὰν, καὶ παρέκει τὸ βασιλικὸν ἐνδιαίτημα τοῦ Πέλεσι. "Ὅλα ἔσω καὶ ἔξω ἐνθυμίζου τὴν μεσαιωνικὴν Γερμανίαν ἀπὸ τῶν Λανσκενέτων, οἵτινες φρουροῦν εἰς τὴν θύραν μέχρι τῶν καλλιτεχνικῶν παραστάσεων τῶν ὑελωμάτων, ἐφ' ὧν παρελαύνει ὁλόκληρος ἱστορία. Ἠγεμόνες καὶ ποιηταὶ καὶ τῶν ποιητῶν ἡγεμόνες! Τὸ ἐν Μονάχῳ ἰνστιτούτον Ζέττλερ ἀνέλαβε τὸν καλλιτεχνικὸν διάκοσμον τῶν ὑελωμάτων τούτων. Τεσσαράκοντα καλλιτέχνη ἐργάσθησαν ἐπὶ τριετίαν ὑποβάλλοντες ἑκάστοτε εἰς τοὺς Βασιλεῖς τὰ σχέδιά των, ὧν τὰ θέματα αὐτοὶ οὗτοι ἔδωκαν. Πᾶσαι αἱ γραφαὶ εἶναι σύμμορφαι μὲ τὸν ρυθμὸν τοῦ ἀνακτόρου καὶ ἡ μεγάλη αὐτῶν ποικιλία δὲν ἐξέρχεται πιας τινος ἐνότητος. Εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ διεκρίθησαν οἱ ζωγράφοι Οὐδέμαν, Ζούρς καὶ Μπάρτ. Ἐπ' αὐτῶν τῶν ὑελωμάτων θά

ἴδητε τὰς φυσιογνωμίας τῶν μεγαλειτέρων ἰθαγενῶν Ὀσποδάρων, — εἰς τοὺς Φαναριώτας δὲν ἔδωκαν θέσιν, ἀφοῦ δὲν εἶχε βάσει ἀκόμη εἰς τὴν θέσιν των τοὺς ὑπεράγαυον σωβινιστὰς ἱστορικοὺς τῆς Ρουμανίας ὁ καθηγητὴς Ἰόργκα, — ὅπως τοῦ Στεφάνου τοῦ Μεγάλου καὶ Μιχαήλ τοῦ Γενναίου. Ἐπειτα προσωτέρω συναντᾶτε διαφόρους ἀλληγορικὰς παραστάσεις ὡς τὴν Πίστιν, τὴν Δικαιοσύνην, τὴν Ἐπιστήμην. Ἐπὶ τῶν δελωμάτων τῶν παραθύρων τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βασιλέως δύνασθε νὰ παρακολουθήσετε ὁλόκληρον τὴν ἱστορίαν τοῦ ἡρωϊκοῦ παρελθόντος τῶν Χοχεντζόλλερν, ὅλων τῶν Χοχεντζόλλερν, Σιγμαρίγγεν, Χέρμπεργ, Χοχενφέλε, Ἀχμπεργ, Χαϊγκερλόχ, Ζάχρινγκιν, Ἐσιγκεν. Ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Βασιλείας τὰ πράγματα ὡς προσδοκᾷ τις εἶναι ποιητικώτερα. Συμπλέγματα μικρῶν ἀγγέλων συμβολίζουσι τὴν Ποίησιν καὶ τὴν Ἐπιστήμην. Ἄνω δὲ αὐτῶν διαγράφονται αἱ φυσιογνωμίαι Οὐλφίλα τοῦ ἐκχριστιανιστοῦ τῆς Δακίας, καὶ Δάντου τοῦ δημιουργοῦ τῆς ἐσπερίας ποιήσεως. Εἰς τὰ λοιπὰ τῆς Ἐλισάβετ δωμάτια βλέπει τις παραστάσεις συμβολικὰς τῆς Μουσικῆς, τῆς Ζωγραφικῆς καὶ σειρὰν παραστάσεων μύθων, παραδόσεων. Ἐν ἀριστοῦργημα ἐν συνόλῳ. Ἐκεῖνος τὸ ὅποσον πολλὴν μοῦ ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν εἶναι ἢ ἐν πᾶσι καταδεικνυμένη μέριμνα ὅπως μὴ ὑπάρξῃ ἐπιπλόν τι ἢ ἄλλο ἀντικείμενον, ὅπερ θὰ ἠδύνατο νὰ διασπάσῃ τὴν ἀρμονικὴν τῆς ὅλης διακοσμήσεως ἐνότητα. Οὕτως ἐν τοῖς διαμερίσμασι τῆς *Kammer Sûlβα* θὰ ἴδητε ἀντὶ σημειοῦ κλειδοκυμβάλου ἐν ἀρχαῖον *clavessin*, κλειδοχέρδον ἢ ἀκανθοκύμβαλον, ἀντὶ ἐνὸς ἄλλου οἰουδήποτε φορητοῦ μουσικοῦ ὄργανου ἐν μεσαιωνικόν λούθ. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ βιβλιοθεσία εἶναι ἀρχαιοπρεπής.

Ὅταν ἡ *Kammer Sûlβα* ἦτο νεωτέρα δὲν ἐκουράζετο νὰ περιέρχεται ἀπαύστως τὸ δάσος, νὰ κάθεται ρεμβώδης εἰς τὸ ἄκρον τοῦ κελαρύζοντος Πέλεσι, νὰ ἐγείρεται καὶ πάλιν διὰ νὰ τρέξῃ νὰ ἐρωτήσῃ κάθε θάμνον, κάθε πέτραν, κάθε πηγὴν τὴν ἱστορίαν των. Ἴδου πῶς περιγράφει μόνη τῆς τὰς μετὰ τοῦ ρύακος Πέλεσι συνομιλίας τῆς. « Πολλάκις κάθημαι ὥρας ὁλοκλήρους καὶ τὸν ἀκούω. Βλέπω παρὰ τὸ χεῖλος αὐτοῦ, — ὧ εἶναι βέβαιον, — τὰς ὡραίας ναϊάδας μὲ τὰ ῥοδαλά των δάκτυλα, τοὺς λευκοὺς των πόδας, τὴν μακρὰν των κόμην. Ἀκούω τὸ ἄσμα των, καὶ σήμερον θέλω νὰ σᾶς εἶπω τί αὐταὶ καὶ ὁ Πέλεσι λέγουσι. Δὲν εἶναι ἄλλως τοῦτο μυστικόν. Ὅλοι τὸ γινώσκουν, ἀφοῦ τὸ γινώσκουν αἱ πτέριδες καὶ τὰ βρύα καὶ αἱ μωσσωτίδες, ἡ φηγὸς καὶ ἡ ἐλάτῃ. Καὶ ὅσοι δὲν τὸ ἤξευρον, ἄς τὸ μάθουν ἀπὸ τὸν ἄνεμον τὸν κινουῦντα καὶ πάλιν κινουῦντα τὰ φύλλα μέχρις οὗ τὰ πάντα διηγηθῶσιν· ἄς τὸ μάθουν ἀπὸ τὰ πτηνὰ τὰ ὅποια τρέχουν νὰ τὸ ἐπαναλάβουν, διαβαίνοντα ἄνω ἐννεὰ χωρῶν καὶ ἐννεὰ θαλασσῶν, ἕως ἐκεῖ ὅπου παύουν πλέον αἱ λαίλαπες, ἕως ἐκεῖ ὅπου αἱ ἰδέαι χάνονται πλέον εἰς τὸ ἄπειρον. Ἄ! Εἶναι εὐχαρὶς σύντροφος ὁ γαλανόφθαλμος Πέλεσι. Λυσίκομος πηδᾷ τὰς χαράδρας τόσοσιν τρελλός, τόσοσιν ὀρμητικός, ὥστε φαίνεται ἐν τῇ παραφορᾷ του ὡσεὶ θέλων νὰ διέλθῃ τὸν κόσμον ὁλόκληρον στροβιλίζων. Εἶναι εὐνόητον διατὶ εἶναι τόσοσιν φαιδρός καὶ τόσοσιν ῥωμαλέος, ἀφοῦ ἐγεννήθη εἰς τὰ ἐγκατα τοιοῦτου ἰσχυροῦ

δρους. Λέγουσιν ὅτι ἔρχεται ἐξ ὑπογείου λίμνης, κατοικίας τῶν νηρηίδων καὶ ὅταν τις διαμένη εἰς τὸ Πέλεσι ἀρκετὸν καιρὸν ὥστε νὰ λησμονήσῃ τὸν κόσμον, δύναται ν' ἀκούσῃ λίαν εὐκρινῶς τὸ ἄσμα τῶν νηρηίδων τούτων. Κάποτε μία αὐτῶν κατέρχεται τὸν ποταμὸν πλέουσα ἐπὶ πλατέος φύλλου, ὑπερβαίνουσα ἐπ' αὐτοῦ τοὺς καταρράκτας ὕψος ὑπάγει εἰς ἐπίσκεψιν μεμακρυσμένων χωρῶν, ὅλων τῶν χωρῶν. Ἀλλὰ μόνον ὁ γεννηθεὶς ὑπὸ τὸν ἦχον τῶν ποιμενικῶν κωδῶνων καὶ ὁ ἀνίκανος κακῶν σκέψεων δύναται νὰ τὴν ἴδῃ. Αἱ πτωχαὶ αὐταὶ νηρηίδες θεωροῦσι τὸν Πέλεσι ὡς ἔμπιστον καὶ οὗτος δὲν παύει νὰ προδίδῃ αὐτάς, φλυαρῶν αἰωνίως μετὰ τῶν δένδρων, τῶν ἀνθέων, τῶν πτηνῶν, τῶν ἀνέμων, μετ' αὐτῶν τῶν

● ΤΟ ΠΕΛΕΣΙ ●

(Τὸ ἐπὶ τῶν Καρπαθίων ἀνάκτορον τῶν Βασιλέων τῆς Ρουμανίας)

χαλίκων του καὶ μόνος τέλος ὅταν οὐδεὶς τὸν ἀκούει. Εἶναι ἀληθῶς χαριέστατα ὅσα διηγεῖται, καὶ ἀγαπᾷ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ πρὸς πάντας τὰ παιδρὰ διηγημάτια. Ἄλλως πάντοτε ἀκούραστος, πάντοτε μεγαλόφωνος, παρέχει ἄφθονα τὰ νόματά του εἰς τοὺς ἀθρώπους, εἰς τὰ ζῶα, εἰς τὰ φυτὰ. Δίδει ἄφθονα καὶ ἀνυπολόγιστα, ἀντλῶν ἐκ τῆς ὑπογείου λίμνης, ἥτις οὐδέποτε θὰ στεριεύσῃ ἐφ' ὅσον τὰ Καρπάθια ἴστανται ἀκλόνητα καὶ ἡ θάλασσα δὲν τὰ καλύπτει! »

Ἴδου τὸ πνεῦμα τῆς ποιήσεως δι' οὗ ἡ Βασίλισσα ζωντανεῖται τὰ ὥραϊα ἀληθῶς τοπία τῆς νέας τῆς πατρίδος, ἀνοίγει τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ὑπηκόων τῆς πρὸς τὰς κεκρυμμένας καλλονὰς τοῦ τόπου των καὶ τοὺς κάμνει νὰ τὸν ἀγαποῦν περισσότερον ἀκόμη, αὐτὴ ἢ ἀπὸ μακρὰν ἐλθοῦσα,

ἡ γεννηθεῖσα ὑπὸ ἄλλον οὐρανόν. παρὰ τὸν Ῥήνον, εἰς τὸν πατρικόν της πύργον **Meine Ruh** παρὰ τὸ **Neuwied**. Ἡ Ὀπτιλία, Λουίζα, Παυλίνα, Ἐλισάβητ ἐγεννήθη ἐν ἔτει 1843. Τὰ γράμματα, αἱ ἐπιστήμαι, αἱ τέχναι ἐκαλλιεργήθησαν ἀνέκαθεν μετὰ πάθους καὶ μετ' ἐπιτυχίας ἐν τῇ οἰκογενεῖα της. Ὁ πατὴρ της, πρίγκηψ τοῦ **Wied** ἐδημοσίευσε πρώτης τάξεως φιλοσοφικὰς πραγματείας. Ἡ Ἐλισάβητ ἀπὸ τῆς παιδικῆς της ἡλικίας διὰ δύο πράγματα διεκρίνετο, διὰ τὴν ἐνθουσιώδη αὐτῆς φύσιν καὶ διὰ τὴν ἀσυνήθη αὐτῆς φιλομάθειαν, ἡ ὁποία τὴν ἔκαμε νὰ μάθῃ ὅλας τὰς ἀξίας λόγου γλώσσας καὶ ὅλας τὰς φιλολογίας, διότι ἀναμφιλέκτως εἶναι ἡ πολυμαθεστάτη τῶν συγχρόνων γυναικῶν.

Μικροῦλα ἀκόμη κατελήθη ἀπὸ τὴν μανίαν τῶν στίχων. Ὅλας τὰς ἰδέας της ἤθελε νὰ μεταφέρει εἰς ἔμμετρον λόγον· εἶχε καταστῆ τοῦτο ἀνάγκη ἐπιβλητικῆ της ψυχῆς της. Ἐν τούτοις πολὺ ἀργά, καὶ ὑπέικουσα εἰς τὰς ἀπαύστους προτροπὰς τοῦ ἐξόχου ἀληθῶς ρουμάνου ποιητοῦ Ἀλεξάνδρη, ἀπετόλμησε νὰ συγκρατανεύσῃ εἰς τὴν ἑκδοσιν, — ἃ, νὰ μὴ ἔχουν τοῦλάχιστον αὐτὴν τὴν ἀτολμίαν της τινὲς τῶν ποιητῶν μας! — τῶν δημιουργημάτων της γραφίδος της ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον **Kärmer Sylva**, ὑπὲρ τῆς ἀνεπόλει τὸ πάθος της διὰ τὴν ποίησιν καὶ τὸν ἔρωτά της πρὸς τὰ δάση, διότι **carmen** σημαίνει τὴν ᾠδὴν καὶ **sylva** τὸν ὄρυμόν. Εἶναι ἀληθές, καὶ ὄχι διὰ νὰ τὴν κολακεύσωμεν ἐπειδὴ εἶναι Βασίλισσα, οὔτε μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ ἐξογκώσωμεν ὅπως συνειθίζουσι τὴν ἀξίαν τῶν λεγομένων ἢ γραφομένων μιᾶς Βασίλισσας ἐπειδὴ ἔτυχε νὰ ἦναι τοιαύτη, — ἀνθρώπινος ἕπιπασμός, — εἶναι ἀληθές ὅτι αἱ ποιήσεις της ἔχουν θέλγητρον, εἶναι μεστὰ ἀληθείας, ὑπερεκχειλίζουσι ἐξ αἰσθημάτων, διότι ἡ Κάρμεν ὅ,τι ἔγραψε τὸ ἡσθάνθη βαθύτατα. Αἱ πρῶται της συλλογαὶ ἐξεδόθησαν ρουμανιστί. Ἦτο τιμὴ ἢν ἐπεφύλαττεν εἰς τὸ βασιλείον της. Ταῦτα ἠκολούθησαν δύο ἔργα γερμανικὰ **Σαπφῶ καὶ Χαμμερστάτν**. Κατόπιν, τῷ 1881, ἕτερον γερμανικόν: **Stürme**, καὶ εὐθὺς κατόπιν, μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ καταστήσῃ καὶ ἔξω γνωστὴν τὴν ρουμανικὴν ποίησιν, τὸ **Rumänische Dichtungen**, συλλογὴν ποιημάτων μεταφρασθέντων ἐκ τοῦ ρουμανικοῦ.

Ἐπειτα ἐξέδωκε **Die Hexe**, ᾠδὴν ἐμπνευσθεῖσαν ὑπὸ ἔργου τινος τοῦ περιφήμου γερμανοῦ γλύπτου Κάουερ, τοῦ ποιητοῦ τοῦ Θησέως ἀνακαλύπτοντος τὴν σπάθην τοῦ πατρὸς του. Ἐν ἔτει 1882 ἔγραψε σειρὰν μύθων συμβολιζόντων τὴν ὁδύνην μετὰ δὲ τοῦτο τὸν **Ιεχωβά**, ποίημα φιλοσοφικὸν περὶ Θεοῦ ὑπάρξεως. Ἐπειτα ἔρχεται ἐν ἀπὸ τὰ ὠραιότερα αὐτῆς ἔργα, ἐν γλώσσῃ γαλλικῇ αὐτό, σκέψεις καὶ ἐξομολογήσεις σπανίας βαθύτητος, εἰς μίαν λαμπρὰν γλώσσαν, μετ' ἀφελείας καὶ ἐξαιρετικῆς χάριτος ἐκπεφρασμένα. Εἶναι αἱ **Pensées d'une reine**, ὧν προηγεῖται πρόλογος τοῦ Οὐλμπάχ. Τὰ κράτιστα ἐν τούτοις τῶν ποιημάτων της εἶναι τὰ ἐμφανισθέντα ἐν Λειψία τὸ 1884 ὑπὸ τὸν τίτλον **Mein Rhein**, τετραστιχὰ ἀφιερωμένα εἰς τὸν ποταμὸν παρὰ τὸν ὁποῖον εἶδε τὸ φῶς. Τότε περίπου ἐξεδόθη καὶ ἡ συλλογὴ **Meine Ruh** ἐξ ᾠδῶν καὶ ἐλεγείων, μιᾶς θαυμασίας σελίδος περὶ μητρὸς καὶ τέκνου καὶ ἄλλων τινῶν τοιούτων. Καὶ ἂν δὲν σᾶς ἀρκοῦσι ταῦτα καὶ τὸ ἔπος **Frauen-**

muth, ἐκδοθὲν τῷ 1890, εἶναι ἰδικόν της, καὶ τρεῖς ἀκόμη συλλογαὶ
ὡραίων ἀσμάτων, Heimath, καὶ Meerlieder, καὶ Handwerkerlieder,
τὸ ὅποιον μάλιστα ἐμελοποιήθη ὑπὸ τοῦ Μπροῦνζερτ. Ἐλησμόνησα καὶ

✽ Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΤΗΣ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ ✽

(Ἐκ τελευταίας φωτογραφίας)

μίαν μετάφρασιν τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων τῆς κοιλάδος τῆς Διμπρόιτης
τοῦ ποταμοῦ τοῦ διασχίζοντος τὸ Βουκουρέστι. Ἄλλ' ἂε ἔλθωμεν τώρα
καὶ εἰς τὰ πεζά, διότι ἡ Κάρμεν Σόλβα εἶναι καὶ δόκιμος πεζογράφος,
ἀνηγγεματογράφος καὶ δραματογράφος. Οἱ «Μῦθοι τοῦ Πέλεσι» εἶναι εὐχά-

ριστον βιβλίον. Ἄλλα τιν παρεμφερῆ ἐξεδόθησαν καὶ γαλλιστί ὑπὸ τὸν τίτλον *Qui frappe?* μετὰ λαμπρᾶς εἰσαγωγῆς τοῦ Πιέρ Λοτί, τοῦ ὁποίου ἡ Βασίλισσα εἶχε μεταφράσει εἰς τὴν γερμανικὴν τὸν *Pecheur d'Islande*. Ἄλλὰ καὶ ἄλλο ἔργον ἐξέδιδε συγχρόνως τὸ ἀκούραστον αὐτὸ πνεῦμα *Durch die Jahrhunderte*.

Ὀλίγα ἔτη πρὸ τῶν ἐκδόσεων τούτων, τῷ 1884, εὔρε μίαν συνερ-γάτιδα πρώτης τάξεως τὴν Μίτε Κρέμνιτς μεθ' ἧς συνέγραψεν ἐξ μυθιστορημάτων καὶ μίαν τραγῳδίαν, τὴν «Ἄνναν Μπολέυ». Τῷ 1890 ἐξέδωκεν ἐν τούτοις τὸ *Deficit*, μυθιστόρημα ἀποκλειστικῶς ὀφειλόμενον εἰς τὸν κάλαμόν της.

Μεταξὺ τῶν φίλων τῶν γραμμάτων ἐν Ἑλλάδι τὸ ἔργον τῆς *Kärmen Svölva* δὲν εἶναι πολὺ γνωστόν· ἀξίζει ὅμως τὸν κόπον, καὶ ἂν τις τῶν λογίων μας γινώσκῃ καλὰ τὰ ρουμανικὰ ἢ τὰ γερμανικὰ, ἢ τὰ γαλλικὰ ἐπὶ τέλους δι' ὅσα ἔργα της ἐξεδόθησαν ἀρχικῶς γαλλιστί, ἔχει δὲ καὶ ὄρεξιν νὰ κάμῃ ἀξίαν τῆς συγγραφῆς μετάφρασιν, νὰ ᾔναι βέβαιος ὅτι θὰ προσέθετε κάτι πολὺ ἀξίον λόγου εἰς τὴν τρέχουσαν φιλολογίαν ἡμῶν, τὴν τόσον ἀνεπαρκῶς καὶ, ὅπερ χειρότερον, τόσον κακῶς τροφοδοτουμένην. Τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων τῆς Βασίλισσας ἔχουσι μεταφρασθῆ εἰς πάσας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας καὶ εἰς αὐτὴν τὴν τουρκικὴν.

Ὅταν διέμενα εἰς Βουκουρέστι τὸ φιλολογικὸν ζήτημα τῆς ἡμέρας ᾗτο ὁ «*Μαστρο-Μαρώλης*» *Mastorul Manoli, Maitre Manole*. Εἶναι ἐν τῶν τελευταίων ἔργων τῆς Ἐλισάβετ, δρᾶμα ἑμμετρον καὶ παριστάνετο τότε ἐν Βιέννῃ. Τὸ θέμα εἶναι παράδοσις ὁμοία σχεδὸν μὲ τὸν περὶ ἀνοικοδομήσεως τῆς γεφύρας τῆς Ἄρτας μῦθον καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ὠραιότερου λειψάνου χριστιανικῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἐν Ρουμανίᾳ, τοῦ περιφήμου ναοῦ Κούρτεα δὲ Ἄρτζις. Ὁ μῦθος ἔχει καλῶς πλεχθῆ καὶ πολὺ εἶναι τὸ δραματικὸν ἐνδιαφέρον. Ὁ Μουνὲ-Σουλλὺ τῆς ἀγγλικῆς σκηνῆς Ἰρβιγκ τὸ διεσκεύασε καταλλήλως δι' αὐτὴν καὶ τὸ ἐδίδαξε. Παρασυρομένη ἀπὸ τὸ πνεῦμα κάποιου μισελληνισμοῦ τὸ ὁποῖον πάντοτε πνέει ἐν Ρουμανίᾳ, ἡ Βασίλισσα ἀφίνει νὰ πέσουν εἰς αὐτὸ μία δύο φράσεις, — λέγουσιν, — κάπως πικραὶ δι' ἡμᾶς. Ἐγὼ νὰ σᾶς εἴπω δὲν τὸ ἐνθυμοῦμαι, δὲν ἐνθυμοῦμαι καλὰ, δὲν θέλω νὰ ἐνθυμοῦμαι ἄλλο παρ' ὅτι ἡ *Kärmen Svölva* εἶναι ἐν ἔξοχον πνεῦμα, ἐν ὠφέλιμον καὶ παρήγορον πνεῦμα, εἰς τὸ ὁποῖον συγχωρεῖ κανεὶς μικρὰς ἀπροσεξίας, ἔστω καὶ μικρὰς κακίας. Αὗται εἶναι παροδικαί, στιγμιαῖαι λιποψυχίαι, ἀναπόσπαστοι τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας. Ἄλλως μεθ' ὅλα ὅσα σᾶς εἶπα περὶ αὐτῆς ὡς συγγραφῆς, ἐγὼ θαυμάζω πιστεύσατέ με εἰς αὐτὴν περισσότερον τὴν Βασίλισσαν. Ἐν τῷ ἔργῳ της ὡς Βασίλισσας, βλέπω τι ἀληθῶς μέγα.

Ἡ Ἐλισάβετ ἐν ἔτει 1870 ἔχασε τὸν μόνον καρπὸν τοῦ μετὰ τοῦ Καρόλου γάμου της, ἐν τεχνίον συμπαθέστατον, τὴν πριγκίπισσαν Μαριάν. Ἡ Βασίλισσα ἐπλήγη καιρίως, θανάσιμως ἐκ τούτου. Ἐβράδυνέ πως νὰ συνέλθῃ ἐκ τοῦ τραύματος καὶ ὅταν συνήλθεν ἀπεφάσισε νὰ γίνῃ

πράγματι ἡ μήτηρ τοῦ λαοῦ τῆς. Τὸ τί ἔκαμεν ἔκτοτε δὲν περιγράφεται. Μυθικοῦς κατέβαλεν ἀγῶνας πρὸς διάδοσιν τῆς στοιχειώδους παιδείας μεταξύ τοῦ λαοῦ. Ἰδρυσε σχολεῖα, ἀνέθεσεν εἰς τοὺς κρατίστους τῶν λογίων τὴν μετάφρασιν τῶν καλλιτέρων διδακτικῶν ἐγχειριδίων, τέλος ἐφθασε μέχρι τοῦ νὰ κάμῃ αὐτὴ αὕτη διαλέξεις ἐν τῷ Διδασκαλείῳ. Ἐλαβεν ὅλα τὰ μέτρα νὰ καταρτισθῶσι καλὰ παρθεναγωγεῖα, νὰ μορφωθοῦν πρὸ παντὸς τὰ κοράσια τοῦ λαοῦ. Ἰδρυσε δι' αὐτὰ σχολεῖα εἰδικὰ χειροτεχνίας, ἰχνογραφίας, μουσικῆς. Προέβη δὲ ὑπὲρ τῆς θετικῆς αὐτῆς πατρίδος εἰς θυσίαν, ἥτις δεικνύει τὸ ὕψος τῆς ἀντιλήψεως τῶν μεγάλων αὐτῆς καθηκόντων. Φανατικὴ αὐτὴ Γερμανίς, κατανοοῦσα ὅμως ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς γαλλικῆς παιδείας μᾶλλον σύμμορφον τῷ πνεύματι φυλῆς ὅπωςδὴποτε λατινογενοῦς ἠδύνατο νὰ παραγάγῃ γενναϊότερα προΐοντα, δὲν ἐδίστασε ν' ἀναλάβῃ αὐτὴ αὕτη τὴν διεύθυνσιν τῆς γενικῆς πρὸς τὴν γαλλικὴν παιδείαν καὶ φιλολογίαν ὠθήσεως, πρὸς τὴν ἀληθῆ ἐννοεῖται γαλλικὴν παιδείαν καὶ φιλολογίαν, ὅχι πρὸς τὰ ἐφήμερα παρισινὰ σαχλολογήματα. Ἐν πᾶσιν ὅμως ἐφρόντισε νὰ περισσώζηται τὸ γνήσιον ἔθνικόν πνεῦμα· νὰ ὠφελῆται, ν' ἀφομοιοῖ, χωρὶς ν' ἀφομοιοῦται καὶ ἐξαλείφεται. Τοῦτο ἐπεδίωξε καὶ διὰ πρακτικῶν ἔργων· διὰ τῆς δημιουργίας μεγάλης ἐταιρείας, εἰς ἣν περιέλαβε τὸ ἄνθος τῆς ρουμανικῆς κοινωνίας, πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς ἔθνικης ὑφαντουργίας καὶ τῶν κεντημάτων, καὶ τῆς ἰδρύσεως δεσμοῦ πρὸς διάδοσιν καὶ ἀνύψωσιν τοῦ ἔθνικου γυναικείου ἐνδύματος.

Θὰ ἠδύνατο πολλὰ βεβαίως νὰ εἶπη τις ἀκόμη διὰ τὴν Ἐλισάβετ, ὡς διὰ τὴν ἀφοσιώσιν τῆς κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1878 εἰς τὸ ἔργον τῆς περιθάλψεως τῶν τραυματιῶν, ὅτε δικαίως ἀπεκλήθη « ἡ μήτηρ τῶν τραυματιῶν », πολὺ δὲ περισσότερο θὰ εἶχε νὰ εἶπη διὰ τὸν Κάρλονον, ὅστις κατώρθωσε νὰ εἰσαγάγῃ τοὺς Ρουμάνους εἰς τὴν ὁδὸν τῆς θετικῆς προόδου καὶ ὅστις ἴσως ἔσωσεν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἀδηφαγίας κραταιοτάτων γειτόνων, ἐν ἣ ἐποχῇ ἡ ὑπαρξίς ἡμῶν τῶν μικρῶν ὄντως καθίσταται προβληματικὴ, ὡς μετ' ἀγγλικῆς εἰλικρινείας προχθὲς ἀκόμη τὸ ἔλεγεν ὁ λόρδος Σῶλσβαρν, ὅτι ἤλθεν ἡ ὥρα, καθ' ἣν οἱ μεγάλοι θὰ μεγαλώσωσιν ἀκόμη περισσότερο, ἐπὶ ζημίᾳ τῶν μικρῶν καὶ ἀσθενῶν. Φαίνεται ἐν τούτοις ὅτι ἡ Ρουμανία μὲ ὄλην τὴν κακὴν τῆς γεωγραφικῆν θέσιν δὲν τρέχει πλέον τὸν τοιοῦτον κίνδυνον. Ὁ Κάρλος κατώρθωσε νὰ περιάρψῃ εἰς αὐτὴν τὸν τύπον τῆς σοβαρότητος καὶ τῆς ἰσχύος ἐκείνης, ἥτις ἀρκεῖ διὰ νὰ καταστήσῃ καὶ τὰ μὴ πολὺ μεγάλα ἔθνη σεβαστά. Τὸ πείραμα τοῦ παλαιοῦ γερμανοῦ ἀξιωματικοῦ ἐπέτυχεν. Ἦτο ὡς ἄριστα παρεσκευασμένος διὰ τὴν διεξαγωγὴν σπουδαίων ἔργων ὅπως ὅλοι οἱ Χοχεντζόλλερν. Δὲν ὑπῆρξε πολὺ μαθητὴς τοῦ Βίσμαρκ, ἀλλ' ὑπῆρξεν ὁ σύντροφος μιᾶς ἐξόχου πολιτικῆς διανοίας, τοῦ ἀτυχοῦς αυτοκράτορος Φρειδερίκου Γ', ὅταν εὗτος ἦτον ἀκόμη διάδοχος τῆς Πρωσσίας· ὁμοῦ δὲ ὑπῆρξαν οἱ μαθηταὶ τοῦ Μόλτκε, ὅν ἐξετέλεσαν σειρὰν στρατηγικῶν περιουσιῶν. Ἀκόμη καλλίτερον σχολεῖον δι' αὐτὸν ὑπῆρξεν ἡ ἐκστρατεία τοῦ Σλέσβιχ-Ὀλστάν καὶ τὰ μακρὰ του ταξείδια, ὅχι ταξείδια διασκεδάσεως, ἀλλὰ ταξείδια σπουδῆς τὰ ὅποια ἡμεῖς ἐδῶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ,

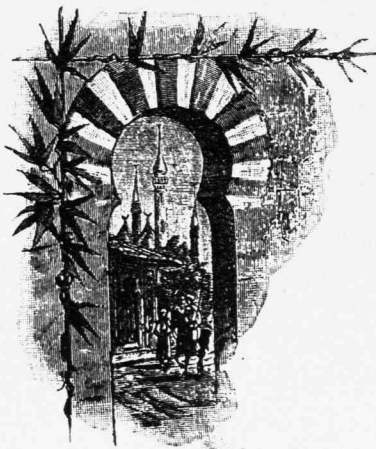
οί συχνά ἐν τούτοις ταξιδεύοντες δὲν γνωρίζομεν πῶς γίνονται.
 Ἄλλὰ τέλος ὁμολογήσωμεν καὶ τὴν ἐξῆς ἀλήθειαν. Ὅτι ὅλα αὐτά, ὅλα τὰ προσωπικὰ χαρίσματα τοῦ Καρόλου καὶ ἡ ἀνατροφή του καὶ ἡ καλὴ του θέλησις καὶ τῆς Ἐλισάβετ τὸ θαυμάσιον πνεῦμα καὶ ὁ ζῆλος οὐδὲν θὰ ἠδύναντο ἐν τῇ νέα πατρίδι των, ἂν δὲν εὑρισκον ποῦ νὰ πατήσωσι, τὸ κατάλληλον ἐν αὐτῇ **plate-forme** ἐφ' οὗ νὰ κινεῦνται ἐλευθέρως καὶ ἀσφαλῶς. Ὑπῆρξε καὶ ἀντίδρασις· ἀλλ' ἦτο μηδὲν ἀπέναντι τῆς ὑποστηρίξεως ἣν τὸ ζεῦγος τοῦτο δικαίως εὔρε παρὰ τῇ διευθυνούσῃ τάξει τῆς χώρας. Καὶ ἐν τῇ ἐποχῇ ἀκόμη τῶν μεγίστων ἀνωμαλιῶν τῆς χώρας δὲν ἦσαν τὰ πάντα βευστά. Εἶχον ποῦ νὰ στηριχθῶσι διὰ νὰ πράξωσι τι χρήσιμον καὶ σπουδαῖον. Ἡ κοινωνικὴ τάξις εἶχε κάποιαν εὐστάθειαν. Τὸ σκυλὶ ἐν ἄλλοις λόγοις ἐγνώριζε τὸν ἀφέντην του. Οἱ δὲ Βογιαῖροι, μὲ ὅλα τὰ ἐλαττώματά των, ἀπεπέλουν ὅπωςδῆποτε μίαν δύναμιν πρὸς ἣν οἱ Βασιλεῖς εἰς μίαν τινα περίστασιν ἠδύναντο νὰ στραφῶσιν, ὁ δὲ ὄχλος δὲν εἶχε προφθάσει νὰ εἰσβάλῃ ἀκόμη πανταχοῦ. Ἄλλως ὑπῆρχον ἄνδρες ὡς τὸν Βρατιάνον, ἵνα τὸν ἀναγκαιώσωσι καὶ τὸν ποδηγετήσωσι, καὶ ἀσπίς πάλιν τοῦ δεξιοῦ ὑπουργοῦ ἤξευρε νὰ γίνεται ὅταν ἔπρεπεν ὁ ἡγεμὼν. Ἀλληλεγγύη ἐν πᾶσι καὶ μεταξὺ πάντων· τοῦτο τοῦλάχιστον ἀντελήφθη ἐγὼ ἐκ τοῦ πολιτικοῦ βίου τῆς Ρουμανίας καὶ ἐπ' αὐτοῦ πατριωτῶν καὶ πολιτικῶν θὰ ἤθελα νὰ εἴλωκα τὴν προσοχὴν. Ἐδῶκαν πάντες πρὸς ἀλλήλους τὰς χεῖρας καὶ προσέβαινον ἐπὶ τὴν κατάκτησιν κοινοῦ σκοποῦ, τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος.

(Ἀθῆναι, Ὀκτώβριος 1900)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ν. ΡΑΔΟΣ

ΝΥΧΤΕΡΙΝΟ

Μέσα στῆς νύχτας τῆ σιωπῆ,
 Εὐπνησε κόρη χαρωπῆ
 Ν' ἀκούσης τῆ φωνῆ μου.
 Εὐπνησε κόρη νὰ σοῦ πῶ
 Πῶς λαχταρίζω, πῶς πονῶ,
 Πῶς φθείρω τῆ ζωῆ μου.

Εἰς τῆς νυκτός τῆ σκοτεινιά,
 Τὴν τρομερῆ τὴν ἀπονιά
 Ποῦ δείχνεις τώρα λέω :
 Ἐσὺ γελᾷς κ' ἐγὼ ἀγρυπνῶ.
 Ἐσὺ μισεῖς κ' ἐγὼ πονῶ
 Καὶ πικραμένα κλαίω.

Ὅνειρο ἐστάθηκε γλυκὸ
 Ὅ,τι γιὰ μένα τὸ φτωχὸ
 Αἰσθάνθηκες στὰ στήθεια·
 Κι' ὅ,τι γιὰ σὲ γροικᾷ ἡ ψυχῆ,
 Εἶναι γιὰ μὲ τὸ δυστυχῆ
 Ἡ πλειὸ θλιμμένη ἀλήθεια.

ΣΤΕΦ. ΜΑΡΤΖΟΚΗΣ